

Kasvatuspsykologian perusopinnot/Turun kesäyliopisto

Dos. Mirjamaija Mikkilä-Erdmann

1.6.2010

Ka2. Kasvatuspsykologia (4 op)

Turun kesäyliopisto

- 1.6. 16.30-19.45 M. Mikkilä-Erdmann: Johdatus kasvatuspsykologian kenttään ja keskeisiin kysymyksiin
- 2.6. 16.30-19.45 M. Mikkilä-Erdmann: Katsaus Piaget'n ja Vygostkyn ajatteluun
- 3.6. 16.30-19.00 T. Iiskala: Behaviorismista konstruktivismiin - näkökulmana motivaation ja metakognition tutkimus
- 7.6. 16.30-19.45 T. Iiskala: Oppiminen, motivaatio ja metakognitio
- 8.6. 16.30 -19.45 T. Iiskala: Oppiminen sosiaalisena ilmiönä ja oppimistutkimuksen sovelluksia oppimisympäristöjen kehittämisessä esim. tutkimustyöpaja
- 9.6. 16.30-19 M. Mikkilä-Erdmann: Käsitteellinen muutos oppimisen ja opetuksen näkökulmana sekä asiantuntijuuden kehittyminen ja koulutuksen haasteet

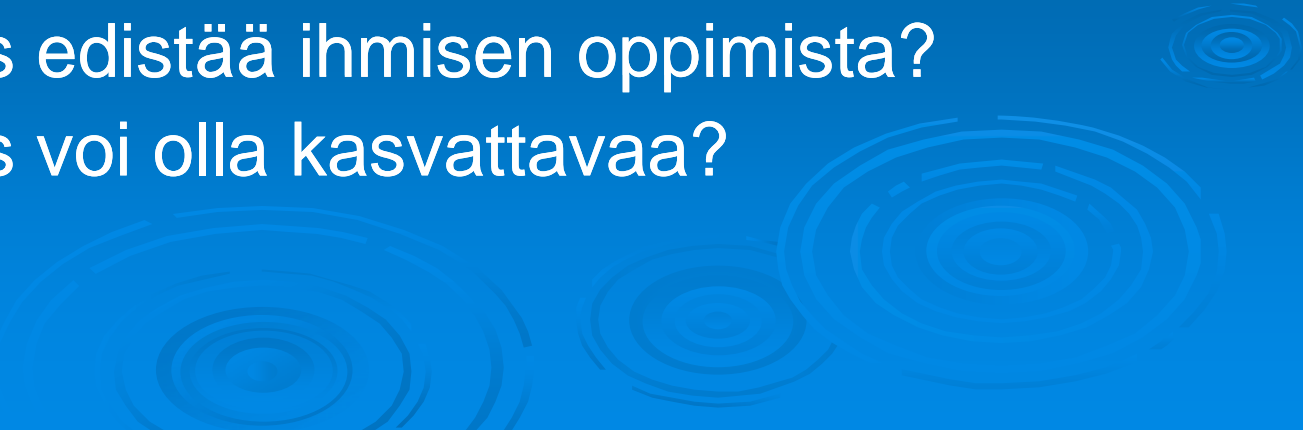
Luennon tavoitteet

- Mitä on kasvatopsykologia?
- Kasvatopsykologian ydinalueita
- Kasvatopsykologian teoreettisia lähtökohtia ja sovelluksia:
 - Kehityopsykologisesta lähestymistavasta (esim. Piaget ja Vygotsky ja Ericsson)
 - Bronfenbrenner (1979) kehitys kontekstissaan
 - Oppimistutkimuksen näkökulma

Pohdi

- Mitä kasvatopsykologia on kasvatustieteen osa-alueena?
- Minkälaisia tutkimuksellisia lähestymistapoja kasvatopsykologiassa käytetään?

Kasvatuspsykologian keskeinen kysymys

- Miten ihminen kehittyy?
 - Miten ihmisen kehitykseen voidaan vaikuttaa kasvatuksella ja opetuksella?
 - Miten ihminen oppii?
 - Miten opetus edistää ihmisen oppimista?
 - Miten opetus voi olla kasvattavaa?
-

Mitä on kasvatopsykologia?

- Kasvatustietede synteettinen tiedemonitieteinen- ja menetelmällinen perusta
 - Kasvatusfilosofia
 - Kasvatushistoria
 - Kasvatopsykologia
 - Kasvatussosiologia
- Kasvatopsykologia kasvatustieteen osa-alue
- Alan määrittely ongelmallista
- Tieteenalaa voidaan määritellä tieteen sisäisistä lähtökohdista esim. yliopistojärjestelmästä lähtien

Näkökulmat kasvatustieteiden tarkasteluun

1. Tutkimuskohde
 2. Tutkimusmetodologia
 3. Oppiaine on institutionalisoitunut yliopistojärjestelmään
 4. Yliopistojärjestelmään on pystytetty oppituoleja, professuureja
-

Kasvatuspsykologian määrittelyä

- Miten erottaa kasvatuspsykologia kasvatussociologiasta?
- Lähtökohtana mikronäkökulma, kun selitämme kasvatuksen, oppimisen tai koulutuksen ilmiöitä
- vaikea tehdä ero kasvatuspsykologisen tutkimuksen ja psykologian välillä, joka tutkii esim. oppimista, lukemista, motivaatiota

Kasvatuspsykologia tieteenteoreettisesti paikannettavissa

- Kasvatuspsykologiset käsitykset ja teoriat aina historiallisesti sidottuja
- Taustalla käsitykset ihmisestä, tiedosta ja tieteellisen tutkimuksen kriteereistä
- Huom. oppimisen ihanteet vaihtelevat-
esim. asiantuntijan oppimisen vaatimukset
2000-l. erilaiset vrt. esim. perinteiset
käsityöläiset tai tehdastyöläiset

Kasvatuspsykologia

kasvatustieteen vahva osa-alue

- Kasvatuksen, koulutuksen, koulun, oppimisen ja opettamisen ilmiöitä tutkitaan psykologisten menetelmien avulla
- Kohteena koko ihmisen elämänkaari-
vauvasta vanhukseen

Kasvatuspsykologian ydinalueita (Olkinuora & Lehtinen 1998)

- Kehityopsykologinen tutkimus
- Koulusaavutusten tutkimus
- Opettajankoulutuksen ja opettajien asiantuntemuksen tutkimus
- Oppimisen tutkimus

(ks. Rinne, Kivirauka & Lehtinen 2004:
Johdatus kasvatustieteisiin s. 69-71)

Kasvatuspsykologian tutkimusmenetelmistä

- Kehityspsykologia soveltaa usein pitkittäistutkimuksia ja tiettyjen ikäluokkien seurantaa
 - Tutkimus voi olla kehityksen yleistä seurantaa tai esim. arvojen, asenteiden, maailmankatsomuksen, moraalien tai minäkuvan kehitysanalyysiä
 - Seurataan muutoksia ihmisen kognitiivisessa kehityksessä ja verrataan näitä vertaisjoukkoon

Pohdi

- Pohdi mitkä käsitteet keskeisiä kasvatuspsykologiassa?

Keskeisiä käsitteitä- kehitys ja oppiminen

- Keskeisenä teoreettisena lähtökohtana näiden käsitteiden kontekstualisointi
 - Ympäristön ja yksilön vuorovaikutus

Kehitys

- iän myötä tapahtuva muutos- usein tiedostamaton, suuntautunut, luonnollinen
- Mikä vie kehityksellistä muutosta eteenpäin?
 - Geneettisen ohjelman ja ulkoisen ympäristön suhde
 - Elämänkaariajattelu

Oppiminen

- Lajityypillistä ihmiselle ja eläimille-sopeutumisen edellytys
- Suhteellisen pysyvä käyttäytymisen muutos, joka voi ilmetä ajattelun, tunteiden ja kokemuksen tasolla
- Yksilö oivaltaa ja kokee oppineensa jotakin
- Yksilö osaa toimia
- Yksilä osaa toimia, muttei pysty pukemaan oppimaansa sanoiksi (hiljainen tieto)

KONTEKSTI

- Ihminen on aina osa ympäristöä-
sosiaalista, kulttuurista ja rakennettua

Vuorovaikutus

- Kasvatus on tavoitteellista toimintaa, vuorovaikutusta kasvatettavan ja kasvattajan välillä
- Oppiminen on vuorovaikutusta
- Opettaminen on vuorovaikutusta

Bronfenbrenner (1979): yksilö vuorovaikutuksessa ympäristöjensä kanssa tietyinä ajankohtana:

1. Mikrosysteemi- yksilön välitön, päivittäinen ympäristö: koti, päiväkot, koululuokka, työyhteisö
2. Mesosysteemi- mikrosysteemin vuorovaikutukset keskenään esim. kodin vaikutus koulunkäyntiin
3. Eksosysteemi- lapsi ei suoraan osallisena ympäristössä, vaan se vaikuttaa epäsuorasti esim. vanhempien työympäristö
4. Makrosysteemi- yhteiskunnan sosiaaliset instituutiot, lait ja säädökset ja ilmiöt kuten esim. lama

(ks. Lyytinen, P. Korhonen, M. & Lyytinen, H. 2006. Näkökulmia kehityspsykologian- kehitys kontekstissaan. Wsoy)

- Ihminen ei ole vain ympäristönsä tuote, vaan myös sen luoja
- Ihmisten omat tavoitteet, valinnat ja ratkaisut ovat korostuneet kehityspsykologisissa tulkinnoissa
- Pyritään vaikuttamaan ”suotuisaan ja tavoiteltavaan” kehitykseen esim. interventiotutkimukset (kielellinen rikastaminen, iäkkäiden ajattelutaitojen harjoittaminen)

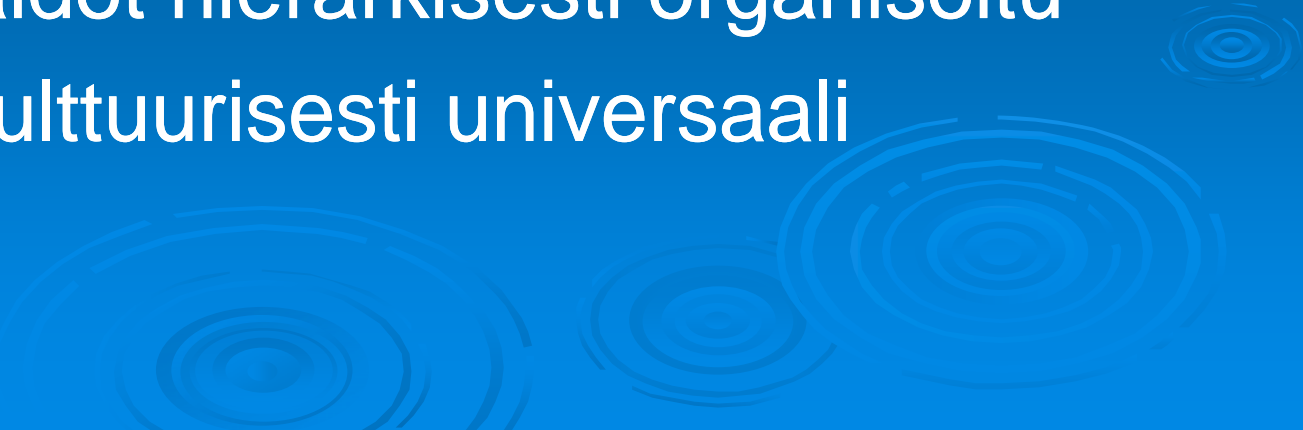
Vaiheteoriat

- Kehityspsykologialle tyypillisiä vaiheteorioita esim. Piaget, Erikson, Kohlberg
 - Vaiheteorioiden ja kehitysanalyysien avulla selitetty sitä, miten ihminen kehittyy ”normaalisti”

Miten klassikot näkyvät tänään?

- Kognitiivinen kehitys Piaget – Vygotsky-jatkumolla
 - Keskeinen näkemys ajattelun kehittymisestä
 - Mikä vie kehitystä eteenpäin?
 - Mikä perintönä jälkipolville?
 - Miten klassikot näkyvät oppimisentutkimuksessa?
-

Piaget: ajattelun vaiheteoria

- kussakin kognitiivisessa vaiheessa oma logiikkansa
 - Järjestys vakio
 - Vaiheet eroavat laadullisesti toisistaan
 - Viittaa yleiseen ajattelun kehitykseen
 - Tiedot ja taidot hierarkisesti organisoitu
 - Järjestys kulttuurisesti universaali
-

Piaget'n keskeisiä käsitteitä

- Skeema- tietoa organisoiva rakenne
- Assimilaatio- yksilö sulauttaa tietoa jo olemassa oleviin rakenteisiin
- Akkomodaatio- yksilö muokkaa olemassa olevia skeemoja
- Kognitiivinen konflikti tai epätasapainotila-kehityksen lähtökohtana
 - Synnyttää rakenteita uudelleen jäsentävän konstruointiprosessin

Piaget: kognitiivinen vaiheteoria

- Pääkaudet:
- 1) sensomotorinen kausi (0-2 v.)
- 2) esioperationaalinen kausi (2- 7v.)
- 3) konkreettisten operaatioiden vaihe (7-11 v.)
- 4) formaalisten operaatioiden kausi (12v.-)

Sensomotorinen kausi (0-2)

- Lapsella on alusta asti representaatioita, muistiedustuksia
- Suhde maailmaan rakennetaan aistivaikutelmien ja motoriikan kautta
- Representaatiot toiminnallisia (esim. imemisskeema)

Esioperationaalinen kausi (2-7v.)

- Tässä vaiheessa esiintyy kaikkia representaatioita- toiminnallisia, visuaalisia ja kielellisiä
- Symbolien käyttö kehittyy
- Sitoutuminen omaan näkökulmaan
- Rakenteet tiukasti sidoksissa kokemukseen
- Esim. nestemäärän vertailu

Konkreettisten operaatioiden kausi (7-12 v)

- Ajattelu irtautuu välittömistä havainnoista
 - Pystyy luokittelemaan esineitä ja järjestämään sarjoja
 - Käsitteiden oppimista
 - Käsitehierarkioiden järjestämistä
-

Formaalisten operaatioiden kausi (12 v.-)

- Lapsi pystyy irtautumaan konkreeteista sisällöistä ja tekemään päätelmiä riippumatta asiasisällöistä
- Käsitteellinen ajattelu mahdollista
- Hypoteettis-deduktiivinen päättely yleistyy

Piaget`n teorian anti

- Kehitys on spontaania ja tapahtuu lapsilähtöisesti; lapset rakentavat itse rakenteitaan vuorovaikutuksessa maailman kanssa
- Varo „romanttista konstruktivismia“ (s. 119)
- Vertaisryhmä stimuloi yksilön konstruointia
- Ihmiset todella etenevät vaiheesta toiseen
- Piaget`ta kritisoitu: lapsella tehtäväspesifiä tietoa ja taitoa- ei pelkästään yleisiä rakenteita

Piaget'n perintö

- Piaget sovelsi ns. kliinistä metodia: koehenkilöitä haastateltiin avoimilla kysymyksillä(vrt. käsitteellisen muutoksen tutkimus)
- haastattelut liittyivät ongelmanratkaisutilanteisiin
- pyrittiin selvittämään päättelyn logiikka

- mm. käsitteellisen muutoksen tutkimus hyödyntää skeemojen uudelleen organisoitumisen ajatusta (esim. Vosniadou 1994)
- kliininen haastattelu tärkeä metodi käsitteellisen muutoksen tutkimuksessa:

